

Spomíname na dvoch významných profesorov práva – profesora Jozefa Prusáka a profesora Petra Blaha

Nedávno krátko po sebe zosnuli dvaja výnimoční profesori práva, dlhoroční kolegovia a priatelia. V marci prof. Jozef Prusák a v máji prof. Peter Blaho.

Tieto správy zasiahli smútkom srdcia členov ich rodín, ich spolupracovníkov a kolegov z celej právnickej obce Slovenska i Česka.

Nad smútkom však prevažuje veľká vďačnosť. Obaja páni profesori, bok po boku, predstavujú najvyššiu úroveň nášho akademického prostredia, rozvoja právnej vedy a právnického vzdelávania.

*prof. JUDr. Jozef Prusák, CSc.
(1942 Trenčín – 2018 Bratislava)*

Prof. Prusák patrí k popredným osobnostiam v odbore teória práva. V rokoch 1960 – 1965 študoval na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Na tejto fakulte postupne graduoval. V roku 1973 obhájil dizertačnú prácu o poznaní práva a získal titul CSc. V roku 1980 bol vymenovaný

za docenta a v roku 1991 bol vymenovaný za profesora v odbore teória štátu a práva.

Od roku 1970 začal pedagogicky pôsobiť na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Zabezpečoval prednášky, cvičenia, skúšky, štátne skúšky, rigorózne skúšky, obhajoby diplomových prác a rigorózných prác z predmetu základy teórie štátu a práva, od roku 1990 z predmetu moderná teória štátu a práva a od roku 1994 z predmetu teória práva. Zabezpečoval tiež predmet základy sociológie práva (1970 – 1989) a sociologicko-právny výskum (1995 – 1999). V 90. rokoch začal rozvíjať oblasť športového práva. Od roku 1989 pôsobil ako vedúci Katedry teórie štátu a práva.

V roku 1998 stál pri založení, resp. znovuoobnovení Právnickej fakulty Trnavskej univerzity. V nasledujúcich ro-

koch tu garantoval a zabezpečoval predmet teória práva, sociologicko-právny výskum a výberový seminár z teórie práva a pre doktorandov aj predmet metodológia vedeckej práce.

Pedagogicky a vedecky pôsobil okrem Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave aj na Právnickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne (1994 – 1995), na Fakulte manažmentu Univerzity Komenského (1994 – 1999), na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity, na School of Law, University of Virginia, Charlottesville, USA (1991 – 1992), na Právnickej fakulte Univerzity v Gröningene, Holandsko (1995) a krátkodobu na právnických fakultách jednotlivých univerzít: Berlín, Halle, Jena, Kyjev, Lubľana, Moskva, Pécs, Budapešť, Atény, Malta, Rím, Lausanne, Warszawa, Košice, Praha.

Na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity pôsobil ako vedúci Katedry teórie práva a garant vedného odboru teória štátu a práva, neskôr teória a dejiny štátu a práva. Dve funkčné obdobia bol dekanom tejto fakulty (2000 – 2007). Od založenia fakulty a potom od roku 2007 pôsobil ako predseda akademického senátu tejto fakulty (1998 – 2000, 2007 – 2011).

Ako právny expert pre športové právo bol roku 1994 zvolený za člena Juridical Affairs Commission pri E.O.C. so sídlom v Ríme a znovu zvolený do tej istej komisie roku 1998. Od roku 1998 pôsobil tiež ako arbiter Court of Arbitration for Sport so sídlom v Lausanne. Pôsobil ako predseda právnej komisie Slovenského olympijského výboru, ako odborný poradca Ústavného súdu Slovenskej republiky (1993 – 1999) a pripravil mnoho stanovísk k závažným otázkam ústavnosti v Slovenskej

republike. Pripravoval tiež odborné stanoviská pre Kanceláriu prezidenta Slovenskej republiky. Zúčastnil sa na tvorbe zákonov a vykonávacích právnych predpisov ako člen odborných skupín formou expertných stanovísk. Na základe poverenia Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky vykonával od roku 2000 monitorovanie, pripomienkovanie a vyhotovovanie odborných posudkov k návrhu Európskej charty základných práv. Od roku 1996 pôsobil ako člen EAL (European Association of Legislation) so sídlom v Hamburgu. Bol zakladateľom a členom česko-slovenskej a neskôr i slovenskej sekcie IVR, Medzinárodnej asociácie pre právnú a sociálnu filozofiu.

Je autorom mnohých vedeckých a odborných monografií, článkov a učebných pomôcok. Výpočet sa nedá uviesť, len v evidencii právnickej fakulty v Trnave je zaznamenaných v jeho autorstve a spoluautorstve 127 diel a zoznam publikácií a ohlasov na diela prof. Prusáka v rozsahu 64 strán je sumarizovaný napríklad v pocte k jeho životnému jubileu (Procházka, R. – Káčer, M., eds.: *Ecxemplo ducti*, PF TU, Trnava, 2012). Generácie študentov, ale i praktikov si spomínajú azda najviac na jeho skriptá a neskôr učebnicu *Teória práva* (1995 – 2001), ktorá sa dlhé roky používala na právnických fakultách na Slovensku a ktorá dodnes patrí k tým najcitovanejším.

Po zmene spoločenských podmienok u nás po roku 1989 prof. Prusák naplnil zámer vytvoriť vedecké fórum v oblasti práva pre spoluprácu aj s medzinárodnou účasťou. Už v roku 1990 inicioval konanie medzinárodnej vedeckej konferencie Lubyho právnických dní a založenie Nadácie Štefana Lubyho (1991). Nadácia pravidelne organizovala Lubyho právnické dni, vedecké konferencie s medzinárodnou účasťou v oblasti teórie a praxe práva, vždy na vysoko aktuálne a spoločensky závažné témy, aj vydávanie zborníkov z týchto konferencií, od roku 1998 už v úzkej spolupráci s Právnickou fakultou Trnavskej univerzity. Tieto konferencie sa postupne vypracovali na prestížne podujatia a v septembri 2017 sa konali už XIII. Lubyho právnické dni, z ktorých v roku 2018 vyšiel zborník *Sociálna funkcia práva a narastajúca majetková nerovnosť*.

Dr.h.c. mult. prof. JUDr. Peter Blaho, CSc.
(1939 Nitra – 2018 Bratislava)

Prof. Blaho patrí k popredným osobnostiam rímskeho práva. V rokoch 1956 – 1965, aj s vynútenou pauzou z politických dôvodov pre svoj pôvod, študoval na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Krátko pôsobil ako podnikový právnik

v mliekarňach v Bratislave a ako súdny čakaťel na Krajskom súde v Bratislave. Od roku 1967 začal pedagogicky a vedecky pôsobiť na Právnickej fakulte Univerzity Komenského, na Katedre dejín štátu a práva a na Katedre rímskeho práva. Na tejto fakulte aj graduoval. V roku 1978 získal titul CSc. po obhajobe kandidátskej dizertačnej práce s názvom *Sociálna a triedna funkcia ochrany držby v antickom Ríme*. V roku 1980 získal titul docent po obhajobe habilitačnej práce s názvom *Držba v predsocialistickom a socialistickom práve – rímskoprávna náuka o držbe a jej vyústenie v súčasnosti*. V roku 1991 bol vymenovaný za profesora. Stal sa prodekanom tejto fakulty a čoskoro jej dekanom na dve funkčné obdobia (1991 – 1997). Znovu zriadil Katedru rímskeho práva a stál na jej čele.

Od roku 1998 spojil svoj profesijný život s Právnickou fakultou Trnavskej univerzity. Rozhodujúcou mierou sa zaslúžil o jej založenie, resp. znovuobnovenie, a stal sa jej prvým dekanom. Dve funkčné obdobia stál na čele celej Trnavskej univerzity ako jej rektor (2000 – 2007). Viedol Katedru rímskeho práva a cirkevného práva. Od roku 2008 pôsobil znovu vo vedení právnickej fakulty ako prodekan pre vedeckovýskumnú a edičnú činnosť.

Profesor Blaho študijne, pedagogicky a vedecky pôsobil okrem právnických fakúlt v Bratislave a v Trnave aj na košickej právnickej fakulte a na mnohých právnických fakultách a vedeckých ustanovizniach v zahraničí, napríklad Leipzig, Rostock, Varšava, Pécs, Halle, Krakov, Praha, Štrasburg, Heiligendamm, Viedeň, Graz, Amsterdam, Mníchov, Olomouc, Rím, Nagycenk. Rozvíjal odbor práva predovšetkým v oblasti rímskeho práva.

Veľmi dobre si uvedomoval význam publikačnej činnosti vedcov a pedagógov a potrebu edičnej a vydavateľskej činnosti fakulty či univerzity. Bola to tradičná súčasť univerzít, i tých najstarších. Keď pôsobil na čele bratislavskej fakulty, založil *Vydavateľské oddelenie PF UK*. Pre rozvoj romanistov založil v roku 1995 v spolupráci s kolegami z Brna medzinárodný romanistický časopis *Orbis Iuris Romani – Journal of Ancient Law Studies*. Počas svojho pôsobenia vo funkcii rektora na Trnavskej univerzite po dohode o spolupráci s vydavateľstvom Slovenskej akadémie vied, VEDA, založil vydavateľské pracovisko univerzity *Typi Universitatis Tyrnaviensis*. Na právnickej fakulte v Trnave redigoval časopis *Acta Universitatis Tyrnaviensis – Iuridica* (do roku 2011) a ako prodekan pre vedeckovýskumnú a edičnú činnosť stál pri zrode časopisov *FIE – Forum Iuris Europaeum*, *časopis pre právnú vedu* a *SEI – Societas et Iurisprudentia*, *medzinárodný internetový vedecký časopis zameraný na právne otázky v interdisciplinárnych súvislostiach* (vychádzajú od roku 2013).

Jeho publikačnú nemožno vymenovať, v evidenčných záznamoch na fakulte v Trnave je zaznamenaných 303 položiek a v pocte k jeho 70. narodeninám jeho bibliografiu zostavovatelia zoradili na 25 stranách (Mach, P. – Nemeč, M. – Pekarik, M. (eds.): *Ius Romanum Scho-*

la Sapientiae, Pocta Petrovi Blahovi k 70. narodeninám, PF TU, 2009). Za mnohé možno spomenúť jeho preklady diela *Digesta* (v spolupráci s Dr. Jarmilou Vaňkovou) či štyri vydania učebnice *Rímske právo* (v spoluautorstve s jeho vzácnym kolegom, prof. Karolom Rebróm), alebo z posledných *Držba v dejinách práva: rímskoprávna náuka o držbe a jej výustenie v terajšom čase* (2015).

Profesor Blaho získal mnoho ocenení. Z nich možno spomenúť – Rytier commendator Rádu sv. Gregora Veľkého, ktorý mu udelil Ján Pavol II. (2001), a Pribinov kríž I. triedy udelený prezidentom Slovenskej republiky (2004). Doctor honoris causa mu bol udelený Univerzitou kardinála Stefana Wyszyńskiego vo Varšave (2008) a Trnavskou univerzitou (2016).

Oboch pánov profesorov som mala možnosť poznať osobne, od svojich študentských čias na bratislavskej fakulte. Obaja učili študentov prvého ročníka – teória práva a rímske právo boli vtedy spolu s právnymi dejinami ťažkými štátnicovými skúškami na konci prvého trojsemestrového bloku štúdia. Zažila som ich plnú prednáškovú sálu, v tom čase aulu na Odbojároch v Bratislave, kde sa študenti so záujmom tislí aj na schodoch vedľa sedadiel.

Profesora Prusáka som zažila aj celkom intenzívne, dva semestre na cvičeniach z teórie práva. Ohromná skúsenosť všeobecného študentského vysokého sústredenia a spôsob, akým nás pán profesor viedol materiálou teórie štátu a teórie práva, sú pre mňa dodnes nezabudnuteľné. Až s odstu-

pom rokov som si uvedomila, v kombinácii i so svojimi rodičovskými skúsenosťami, teda aj zo skúseností s učiteľmi mojich detí, čo je jedna z črt dobrého učiteľa. Vedieť dávkovať študentovi poznanie tak, by mu bolo zrozumiteľné, ale zároveň o čosi viac. Neustále o máličko prekračovať hranicu. Aby študent v tej hĺbke trochu *tápal*, aby sa namáhal a aby mu to za tú námahu stálo, aby si sám znútornil presvedčenie, že ide o nesmierne zaujímavé a dôležité veci a odkrýva ich význam. Skrátka, profesor Prusák vedel študentov *tahať*. Vovádzal nás do práva a jeho metafory, prepojenia a súvislosti nás držali v pozornosti, dá sa povedať, až do krajnosti. Vovádzal nás však aj do akýchsi zvláštnych nárokov na samých seba. Dodnes sa mi občas vyjaví spomienka, ako nás animoval k vlastnému rastu. Nepamätám si tie slová presne, ale význam bol zrejvý: Študujte, vzdelávajte sa, čítajte, pracujte na sebe, vo všetkých ohľadoch a smeroch, pozor, nestačí len úzko v odbore právo. Bude sa to

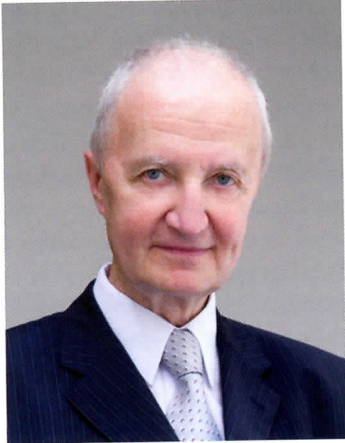
vo vás ukladať ako v zásuvkách a potom, keď bude treba, vždy do patričnej z nich siahnete a pomôžete si nájsť riešenie. Mne z toho ostal vlastný obraz – vtedajšie knižničné skrinky s kartotečnými lístkami v hlbokých zásuvkách. Dodnes si na to spomeniem, keď sa ocitnem v knižnici, kde si ešte staré kartotečné skrinky nechali „na očiach“. Napokon sa s tým môže stretnúť každý. Pracovníci knižníc, hoci už dávno pracujú na počítači, ak sa im niečo *nevidí*, zájdu k takejto skrinke a chvíľu *lovia*, až kým sa im výraz tváre nevyjasní.

Prof. Prusák nároky na všestranné rozvíjanie myslel doslovne. Myslel aj na všetky druhy umenia. Napokon sám mi neskôr spomenul, že prvú recenziu napísal na umelecké dielo.

Profesor Blaho bol vtedy dekanom. Pamätám si, že som sa raz ako prváčka odhodlala ísť za ním počas prestávky v prednáške z rímskeho práva so svojou otázkou i po radu. Mala som za sebou už tri roky štúdia na histórii a archívniectve na filozofii a akosi mi vtedy – *po študentsky* – prišlo vhod dať si uznať skúšku z právnych dejín. Veď som mala aj všeobecné dejiny, aj dejiny správy na našom území. Chcela som sa ho opýtať, či je to možné a akú cestu zvoliť. Keď som ho oslovila s touto otázkou, pozrel sa na mňa s jemnou sympatiou k môjmu *rozšírenému* štúdiu, ale dal mi jednoznačne negatívnu odpoveď. Až oveľa neskôr, ako prodekan pre vzdelávanie som pochopila, ako sa uznávajú predmety – absolvované iba v odbore právo. Bolo mi úsmevne, keď som si spomenula, že som vtedy – *po študentsky* – nevedela pochopiť, ako v takej krátkej chvíli mohol zväžiť podrobnosti štúdia dejín na filozofii a vyhodnotil ich ako *neuznaniahodné* pre potreby právnik. Keď som mu potom po rokoch už ako kolegyňa vo vedení v Trnave spomenula túto moju krátku príhodu, s akou rýchlosťou vtedy správne reagoval na moju otázku, pre mňa *neblaho*, len mu zahrali iskierky v očiach – „tuším sa mi marí...“. Ale to už náš ďalší kolega z vedenia vtipne poznamenal, „v tom množstve otázok za tie roky asi ťažko...“. Zasmiali sme sa.

Oboch pánov profesorov som poznala aj ako doktorandka v Trnave. Profesor Prusák bol dekanom a profesor Blaho rektorom univerzity. Ohromné authority na čele akademickej samosprávy. S profesorom Prusákom som bola na jednej katedre, bol vedúci Katedry teórie práva a ja tajomníčkou. Stretávali sme sa na zasadnutiach katedry, na skúškach pri vyhodnocovaní písomných prác, mali sme výučbu v rovnaké dni, teda často sme sa mohli zhovárať. O literatúre, o výstavách, o koncertoch, o výučbe, o zážitkoch z konferencií, o konzultáciách so študentmi aj o výchove detí. Už som spomenula aj pri inej príležitosti, že nikdy neodmietol pomoc. Vždy bol k dispozícii tomu, kto sa k nemu obrátil o radu alebo potreboval konzultáciu. Spočiatku boli na fakulte v Trnave priestorové problémy, teda sme sa tesnili viacerí v jednej miestnosti, aj počas konzultáčnych hodín. Zapamätala som si jeho prístup. Kon-

krétného človeka pokojne usadil, sám si zložil ruky, uzavrel sa, pozeral mierne bokom a pozorne vypočul bez prerušenia všetko až dokonca. Potom sa nadýchol a vecne a rozvážne, no zároveň výstižne reagoval. Vždy vedel poradiť a ľudským prístupom sprostredkoval aj také riešenie, ktoré nebolo pre počúvajúceho presne to, ktoré by si najviac želal, hoci bolo v danej situácii jediné možné. Keď som sa ako doktorandka pripravovala na konferencie, vždy si našiel čas, prečítal môj text a dal mi svoje pripomienky.

Profesora Blaha som mohla bližšie spoznať neskôr, obaja sme pôsobili ako prodekaní vo vedení trnavskej právnickej fakulty. Jeho rozvaha, pokojná dikcia reči a prístup k ľuďom ma tiež mnohému naučili. Uvedomila som si, aké je dôležité trpezlivo vypočuť alebo hoci aj prečítať stanovisko druhej strany a reagovať

až po tom, čo si človek premyslí, nielen čo druhá strana hovorí, ale aj čo *chce povedať* a ako sa *vôbec veci majú*. Skrátka jeho reakcia nikdy nebola nepremyslená. Práca vo vedení (dekankou bola vtedy pani profesorka Barancová a jej vysoké pracovné nasadenie a náročnosť sú všeobecne známe) bola nesmierne ťažká, ale zároveň krásna a naplňajúca. Okrem všeobecnej hektiky sa vtedy pripravoval aj akreditačný spis. Profesor Blaho nás vedel vždy povzbudiť. Rada profesora Blaha mala tú najvyššiu váhu. Svojou prítomnosťou predsa v sebe koncentroval dlhoročné skúsenosti profesora i akademického funkcionára a bol pre nás veľkou oporou v hľadaní riešení. Vedel navodiť optimistickú atmosféru, a aj keď situácia *oťažievala*, vedel nás osviežiť humorom. Veľakrát vyslovil vetu, ktorú si spomínajú mnohí (aj z obdobia spreď roku 1989) – keď sa objavila nepriazeň akéhokoľvek druhu, povedal: „Toto si my nebudeme všímať, my budeme pracovať...“ Bolo to zlatá éra pravidelných dlhých *sedení*, niekedy možno až *maratónov*, ktoré nás však nikdy psychicky neubili. Naopak, vždy šlo o vec a často sme sa spolu veľa nasmiali. Skrátka, práca do úmoru, ale krásna a obohacujúca.

Profesor Blaho bol tiež veľmi rozhladený, obdivovala som aj jeho umeleckú stránku. Keď sa pravidelne pripravovali slávnostné príležitosti na fakulte, ktorých súčasťou bol aj umelecký prednes, napríklad slávnostné otvorenie akademického roka, ale aj mnoho iných, on bol ten, ktorý z ponúkaného repertoáru interpretov zostavil program. Teda dramaturgia bola na jeho pleciah a dokonca ako moderátor podujatia veľmi pekne a so znalosťou uviedol jednotlivé skladby či piesne. Jeho starší kolegovia spomínajú aj také čarovné spoločné fakultné či priateľské

podujatia, kde si profesor Blaho sám sadol ku klavíru a spieval. Tiež som mala možnosť také čosi zažiť.

Obaja páni profesori, prof. Blaho i prof. Prusák, boli nesmierne nároční na seba a na okolie. Zdržanliví a striedmi vo vyjadrovaní, pokojní v reakciách každého druhu a skromní. Zároveň ľudskí a plní osobitého inteligentného humoru. Každý inak, ale sprostredkovane viem, že ich *slovné výmeny* na rôznych pracovných zasadnutiach boli zážitkom aj pre ostatných kolegov. Z vlastnej skúsenosti mám v pamäti, že ich vzájomné stretnutia boli naplnené atmosférou priateľstva a vzájomnej úcty. Čosi ako signál, stretli sa, zažali sa im oči a *spustili*.

Vedeli, že reprezentujú akademické prostredie, a presadzovali základné predpoklady akademických slobôd. Vnútornú slobodu, náročnosť, veľké pracovné nasadenie, zodpovednosť za seba i za inštitúciu – fakultu a univerzitu, úctu k akademickému samospráve. Boli všestranne rozhladení a duchaplní.

Vďačíme im za veľa. Profesor Prusák i profesor Blaho takmer za polstoročie svojho pedagogického a vedeckého pôsobenia vychovali mnoho generácií právnikov. Mnohí ich jednoducho označia – Prusák a Blaho? Prvá liga! Rozvíjali právnu vedu, spolupracovali aj v zahraničnom zábere, organizovali vedecké konferencie a iné odborné podujatia, editovali zborníky, oponovali postupové práce, pôsobili v mnohých vedeckých radách rôznych fakúlt, nielen právnických a vo vedeckých radách univerzít, zastávali najvyššie akademické posty. Boli členmi redakčných rád mnohých časopisov, ale aj členmi komisií pre legislatívnu činnosť.

Bok po boku približne v rovnakom čase študovali a približne v rovnakom čase pracovali na právnickej fakulte v Bratislave. Od roku 1998 spolu vybudovali samostatnú inštitúciu – Právnickú fakultu Trnavskej univerzity, ktorá sa postupne vypracovala na poprednú slovenskú právnickú fakultu. Spolu vybudovali ohromné ľudské vzťahy na Katedre teórie práva i na Katedre rímskeho a cirkevného práva. Na fakulte spoluvytvárali náročné prostredie, plné slobodného tvorivého ducha a dobrých ľudských vzťahov. Spolu s ďalšími členmi správnej rady v Nadácii Štefana Lubyho pripravovali a zabezpečovali Lubyho právnické dni. Oboch postihla dlhodobá ťažká choroba a obaja nás približne v rovnakom čase opustili.

No nie je to správny výraz. Neopustili nás. Okrem vysokého intelektu dostali do daru *po okraj z miery človečenstva*. Mali nám z čoho rozdávať. Zostávajú s nami vo svojich dielach a v našich spomienkach.

Veľká vďaka a večná vám pamiatka, vážení páni profesori!

doc. JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.

autorka pôsobí na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity